

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

Burcu DİŞLİ**, Nevin HOTUN ŞAHİN***

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılarak, ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasıdır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini, menopoza bağlı sıcak basması yaşayan, Türkçe konuşabilen, yazılı onam verebilen ve iletişim engeli olmayan 100 kadın oluşturdu. Veriler Demografik Bilgi Formu, Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği ve Sıcak Basması İnanç Ölçeği kullanılarak her bir katılımcıyla ayrı ayrı ve yüz yüze gerçekleştirilerek toplandı. Ölçeğin dil, içerik ve yapı geçerlikleri, iç tutarlılık, test-tekrar test ve paralel form güvenirlikleri analiz edildi.

Bulgular: Açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin toplam varyansını %53.99 açıklayan tek faktörlü yapı elde edildi. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin uyuma sahip olduğu saptandı. Cronbach Alfa katsayısı 0.902 bulundu. Madde-toplam puan korelasyonu ve test-tekrar test analizi sonuçlarının pozitif yönlü, yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu belirlendi. Ölçek, Sıcak Basması İnanç Ölçeği ile sınırlı düzeyde eşdeğerliliğe sahip olduğu için paralel form güvenirliği analizi sonucu orta düzeyde anlamlı olarak bulundu.

Sonuç: Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Türk diline uyarlanan formunun yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, güvenirlik, menopoz, sıcak basması.

Hot Flash Related Daily Interference Scale: Validity and Reliability of Turkish Version

Abstract

Aim: The aim of this study is to analyze the validity and reliability of the Turkish version of Hot Flash Related Daily Interference Scale and to adapt the scale to the Turkish language.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş / Received: 21.12.2021 & **Kabul / Accepted:** 08.04.2022

DOI: <https://doi.org/10.38079/igusabder.1038349>

* Bu araştırma bir yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır. Tez Künyesi: Dişli, B. (2020). Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. (Tez Danışmanı: Şahin, N.)

** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Programı, İstanbul, Türkiye. E-posta: burcudisli@gmail.com [ORCID https://orcid.org/0000-0001-6195-9133](https://orcid.org/0000-0001-6195-9133)

*** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Programı, İstanbul, Türkiye. E-posta: nevinsahin34@yahoo.com [ORCID https://orcid.org/0000-0002-6845-2690](https://orcid.org/0000-0002-6845-2690)

ETİK BİLDİRİM: Araştırma verilerinin toplanabilmesi için İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Tarih: 10.01.2019, Sayı: 5482) ve ölçek yazarlarından kullanım izni alındı.

Method: The sample of the study included 100 women complaining about menopausal hot flashes, speaking Turkish, giving written consent and without communication barriers. The data were collected using Demographic Information Form, Hot Flash Related Daily Interference Scale and Hot Flashes Belief Scale by interviewing each participant individually and face-to-face.. Language, content and construct validities, internal consistency, test-retest and parallel form reliabilities of the scale were evaluated.

Results: According to the results of the exploratory factor analysis, a 1-factor structure was obtained that explained the total variance of the scale by 53.99%. Confirmatory factor analysis revealed that the scale had compatibility. Cronbach Alpha coefficient was found 0.902. Item-total score correlation and test-retest analysis results were found to be positive, high and significant. Since the scale had limited equivalence with Hot Flashes Belief Scale, the result of parallel form reliability analysis was found to be moderately significant.

Conclusion: Hot Flash Related Daily Interference Scale which is adapted to the Turkish language was determined highly valid and reliable tool.

Keywords: Hot flashes, menopause, reliability, validity.

Giriş

Kadınlar yaşamları boyunca çeşitli dönemlerden geçmektedir¹. Bu dönemler arasında yer alan menopoz dönemi kadınların yaşam süresinin yaklaşık üçte birlik kısmını kapsar. Kadınların yaşamlarının büyük kısmını menopoz döneminde geçirdiği göz önüne alındığında menopoz dönemi kadın yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir². Menopoz genellikle orta yaşlı kadınlarda meydana gelen, overlerdeki foliküler aktivitenin kaybı sonucunda menstruasyonun kalıcı olarak kesilmesi şeklinde tanımlanır³⁻⁵. 40-45 yaş aralığında başlayan bu dönem ortalama 15-20 yıl boyunca sürer. Menopoz dönemi, kendi içerisinde premenopoz, perimenopoz ve postmenopoz dönemlerini içerir. Premenopozal dönem menopoz döneminden önceki 2-6 yıllık süreci, perimenopozal dönem son adetten sonraki 12 aylık süreci, postmenopozal dönem ise perimenopozal dönemden sonraki 6-8 yıllık süreci kapsar¹.

Menopoz dönemi boyunca kadınlarda birçok fizyolojik değişim meydana gelir. Bu değişikliklerden biri de menopozal sıcak basmalarıdır⁶. Sıcak basması, menopozal dönemdeki kadınların yüz, boyun ve göğüs bölgelerinde derinin al basması ve terlemesi ile karakterize olan sıcaklık hissidir^{7,8}. Kadınların %80'inden fazlasında görülür ve yaklaşık 1 ile 5 dakika arasında sürer⁹. Gün içerisinde herhangi bir saatte spontan bir şekilde meydana gelmesinin yanı sıra ortamdaki ani sıcaklık değişimi, utanma, stres, alkol ve kafein tüketimi ve sıcak bir içeceğin içilmesi gibi durumlar sıcak basmasını tetikleyebilir¹⁰. Kadınların %25'inde menopoza girdikten sonra 5 yıl boyunca sıcak basması devam ederken üçte birinde 10 yıl, %8'lik bir bölümünde ise 20 yıldan uzun süre devam edebilir⁹.

Sıcak basmasının değerlendirilmesinde birden fazla yöntem kullanılır. Sıcak basması günlükleri ve vazomotor monitörler sıklıkla kullanılan yöntemlerdendir^{7,11,12}. Bu yöntemlerin yanı sıra literatürde sıcak basmasının değerlendirilmesi amacıyla sıcak basması ölçme araçlarının da kullanıldığı görülmektedir. Literatür taraması yapıldığında 15 adet menopozal sıcak basması ölçme aracına rastlanıldı¹³⁻³¹. Bu ölçme araçları incelendiğinde sadece ikisinin Türkçe olarak oluşturulduğu, altısının ise yabancı literatürden Türk diline ve kültürüne uyarlandığı görüldü¹³⁻²⁰.

Türkçe literatürde kullanılan ölçme araçları incelendiğinde çoğunlukla sıcak basmasının şiddetinin ve sıklığının değerlendirildiği belirlendi. Bu ölçme araçlarının sadece birinde sıcak basmasının, kadının günlük yaşam aktivitelerinin ve yaşamdan keyif alma durumunun üzerine etkisi değerlendirilmektedir. Fakat bu ölçme aracının da geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmadığı saptandı. Yabancı literatürde ise Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği (Hot Flash Related Daily Interference Scale)'nin, sıcak basmasının çalışma yaşamı, sosyal aktiviteler, boş zaman aktiviteleri, uyku, duygusal durum, konsantrasyon, diğer insanlarla olan ilişkiler, cinsellik, yaşamdan keyif alma üzere dokuz spesifik aktivite ve kadının genel yaşam kalitesi üzerine etkisinin değerlendirilmesinde sıklıkla kullanıldığı ve 12 farklı dile çevirisinin yapıldığı görüldü^{23,32}.

Kadınların yaşamının büyük bir bölümünü kapsayan menopozal dönemde meydana gelen sıcak basması kadınların yaşamını ciddi derecede etkilemektedir². Sıcak basmasının kadının yaşam aktivitelerini ve yaşam kalitesini ne derece etkilediğinin belirlenmesi; hemşirelerin vereceği sıcak basmasına yönelik danışmanlığa ve bakıma yol göstererek bireyin aldığı danışmanlığın ve bakımın kalitesinin artırılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Yapılan literatür taraması sonucunda Türkçe literatürde sıcak basmasının, yaşam aktivitelerinin ve yaşam kalitesinin üzerine etkisinin değerlendirildiği bir ölçeğe ihtiyaç duyulduğu görüldü.

Bu araştırma ile Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak, bu ölçeğin Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılması amaçlandı.

Araştırma Soruları

1. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması geçerli bir ölçme aracı mıdır?
2. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Türü: Metodolojik tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, İstanbul'da bulunan bir aile sağlığı merkezinde Ocak 2019-Haziran 2019 tarihleri arasında yürütüldü.

Araştırma Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, Ocak 2019-Haziran 2019 tarihleri arasında aile sağlığı merkezine başvuran 40-65 yaş aralığındaki menopozal dönemde olan ve sıcak basması bulunan kadınlar oluşturdu. Ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında örneklem sayısı belirlenirken, ölçeğin madde sayısının 5-10 katı civarında olması beklenir³³⁻³⁵. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin madde sayısının 10 olması nedeniyle örneklem sayısı 100 olarak belirlendi.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanan 15 maddeden oluşan formdur³⁶⁻³⁸. İçerisinde yaş, medeni durum, meslek, tıbbi öykü, menopoz ve menopozal sıcak basması ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği: Carpenter tarafından 2001 yılında geliştirilen ölçek, 10 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek ile katılımcının son iki hafta içerisinde yaşadığı sıcak basmasının, yaşamını ne derecede etkilediği değerlendirilir. Ölçeğin ilk dokuz maddesi çalışma yaşamı, sosyal aktiviteler, boş zaman aktiviteleri, uyku, duygusal durum, konsantrasyon, diğer insanlarla ilişkiler, cinsellik, yaşamdan keyif alma olmak üzere sıcak basmasının bu dokuz spesifik aktivitenin üzerine etkisinin değerlendirilmesini sağlamakta, onuncu maddesi ise sıcak basmasının katılımcının yaşam kalitesine etkisinin değerlendirilmesini sağlamaktadır. Her bir madde 0'dan 10'a kadar puanlama yapılarak değerlendirilmektedir. o değeri "Hiç Etkilemedi" ve 10 değeri ise "Çok Fazla Etkiledi" olarak ifade edilmektedir. Ölçeğin puanı her bir maddeye verilen puanların toplanması ile elde edilmektedir. Elde edilebilecek en yüksek puan "100", en düşük puan ise "0" dır. Ölçek puanı 100'e yaklaştıkça kadının sıcak basmasından etkilenme miktarı artış göstermektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.96'dır²³.

Sıcak Basması İnanç Ölçeği: Randal ve ark. tarafından 2008 yılında 27 maddeden oluşturulan ve Cronbach Alfa değeri 0,94 olan ölçeğin, 2015 yılında Çelik ve Pasinlioğlu tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve ölçek Türkçe'ye uyarlanmıştır. Kadınların sosyal açıdan kendisiyle ilgili inançları, sıcak basması ile başa çıkma hakkındaki inançları, gece terlemeleriyle ilgili inançları olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 6'lı likert tipte bir yapıya sahiptir. "Kesinlikle Katılmıyorum (0 puan)" ve "Kesinlikle Katılıyorum (5 puan)" olmak üzere derecelendirme yapılır. Fakat 2, 4, 5, 11, 15, 18, 25 numaralı maddelerde ters kodlama yapılmaktadır. Ölçeğin puanı her bir maddeye verilen puanların toplanması ile elde edilir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.90'dır^{15,39}.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması: Araştırma verileri, katılımcıların her biri ile ayrı bir odada, yüz yüze görüşme şeklinde ve maddelerin teker teker katılımcıya okunması ile toplandı. Veri toplama aşamasında Demografik Bilgi Formu, Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği ve Sıcak Basması İnanç Ölçeği kullanıldı. Her katılımcı ile ortalama 15-20 dakika süren görüşmeler

yapıldı. Test tekrar test aşamasında ise 10 kişilik pilot gruba üç hafta ara ile Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği uygulandı. Pilot grubun iletişim bilgileri alınarak üç hafta sonra tekrar davet edildi. Her katılımcı ile ayrı bir odada ortalama 5-10 dakika süren görüşmeler yapıldı.

Verilerin Analizi: Araştırma verileri, SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edildi. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin dil geçerliği kapsamında çeviri-geri çeviri yöntemi, kapsam geçerliği kapsamında Davis tekniği kullanıldı⁴⁰. Örneklem büyüklüğü ve veri setinin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesinde Kaiser-Mayer-Olkin indeksi ve Barlett's küresellik testi, yapı geçerliğinin değerlendirilmesinde açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi, iç tutarlılığının değerlendirilmesinde Cronbach alfa katsayısı, madde-toplam puan korelasyonu ve ölçek maddelerinin birbiriyle ve ölçek toplam puanına ilişkin korelasyonu uygulandı. Ölçeğin zamana göre değişmezliğinin değerlendirilmesinde ise test tekrar test ve paralel form güvenilirliği analizleri yapıldı.

Araştırmanın Etik Boyutu: Araştırma verilerinin toplanabilmesi için kurum izni, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Tarih: 10.01.2019, Sayı: 5482) ve ölçek yazarlarından kullanım izni alındı. Araştırma verileri katılımcılardan gönüllük esasına dayalı ve bilgilendirilmiş yazılı onam alınarak toplandı. Araştırma süreci boyunca araştırma ve yayın ettiği ilkelerine uyuldu ve araştırma Helsinki Bildirgesi'ne uygun bir şekilde yürütüldü.

Bulgular

Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların, yaş ortalaması 54.5 ± 4.81 (43 ve 65 yaş aralığında)'dir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri değerlendirildiğinde %76'sının medeni durumu evli, %40'ının ilkökul ve %35'inin lise mezunu, %77'sinin ev hanımı, %38'inin düşük gelir seviyesine sahip ve %58'inin orta düzey gelir seviyesine sahip olduğu belirlendi.

Katılımcıların tanıtıcı özellikleri değerlendirildiğinde, katılımcıların ortama 6.82 ± 5.87 (0-22 yıl aralığında) yıldır menopozal dönemde olduğu saptandı. Katılımcıların %85'inin postmenopozal dönemde olduğu, %96'sının daha önce meme kanserine yönelik bir tedavi almadığı ve %90'ının doğal yolla menopoza girdiği bulundu. Aynı zamanda %37'sinin günde 10 defadan az ve %38'inin haftada 10 defadan az sıcak basması yaşadığı belirlendi.

Ölçeğin Geçerliği

Geçerlik analizi kapsamında, dil geçerliği, kapsam geçerliği ve yapı geçerliği analizleri yapıldı.

Dil Geçerliği

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin orijinal formu olan Hot Flash Related Daily Interference Scale'in Türkçe ve İngilizce'yi iyi bilen, alanında uzman bir okutman tarafından

Türkçe'ye çevirisi yapıldı. Çeviri sonrası araştırmacılar tarafından ölçek maddelerinin düzenlenmesi yapıldı. Düzenlenen ölçeğin, daha önce orijinal ölçeği görmeyen Türkçe ve İngilizce diline hakim alanında uzman başka bir okutman tarafından İngilizce'ye çevirisi yapıldı. Geri çevirisi yapılan ölçek, ölçeği oluşturan Carpenter'e elektronik posta ile gönderildi. Carpenter'den alınan geri bildirimler doğrultusunda araştırmacılar tarafından ölçek maddeleri düzenlendi.

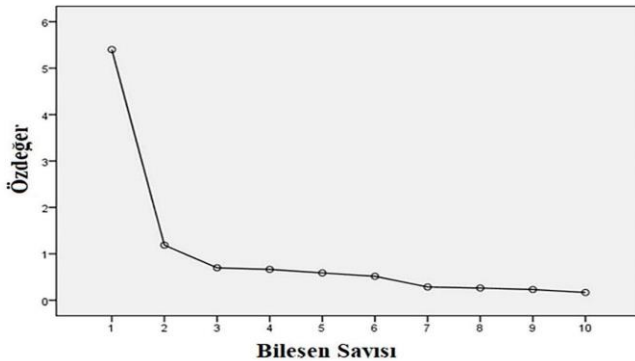
Kapsam Geçerliği

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin orijinal formu ve dil geçerliği yapılan formu, kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği ve ebelik alanlarında uzman olan altı profesör doktor, beş doçent doktor, altı doktor öğretim üyesi olmak üzere 17 akademisyene elektronik posta aracılığıyla gönderildi. Uzmanlardan, dil geçerliği yapılan ölçek maddelerinin anlaşılabilirliğinin ve Türk kültürüne uygunluğunun Davis tekniğine göre değerlendirmesi istendi⁴⁰. Her bir madde için kapsam geçerlik indeksi 1 olarak bulundu. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda 1. madde "Çalışma Yaşamı (ev ve ev dışı)", 3. madde "Boş Zaman Aktiviteleri (dinlenmek, sevdiği işler ile uğraşmak vb.)", 5. madde "Duygusal Durum (ruh hali)", 6. madde "Konsantrasyon (dikkatini bir şeye odaklayabilme)", 7. madde "Diğer İnsanlarla İlişkiler" ve 8. maddede "Cinsellik (cinsel yaşam)" üzerinde düzenlemeler yapıldı.

Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliğinin değerlendirilmesi aşamasında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanıldı. Faktör analizi uygulanabilmesi için örneklemin yeterli ve uygun olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucunda KMO değeri 0.871 olarak, Bartlett küresellik testi sonucunda $X^2=563.863$, $p<0.01$ olarak bulundu. Faktör analizi için yeterli ve uygun olduğu belirlenen verilere, açıklayıcı faktör analizi yöntemlerinden temel bileşenler analizi uygulandı. Analiz sonucunda toplam varyansın %53.994'ünü açıklayan bir faktörlü yapı elde edildi. Scree Plot test grafiği değerlendirildi ve birinci bileşende ani ve keskin düşüş görüldüğü için ölçeğin bir faktörlü olduğu belirlendi (Şekil 1).

Şekil 1. Scree Plot Testi

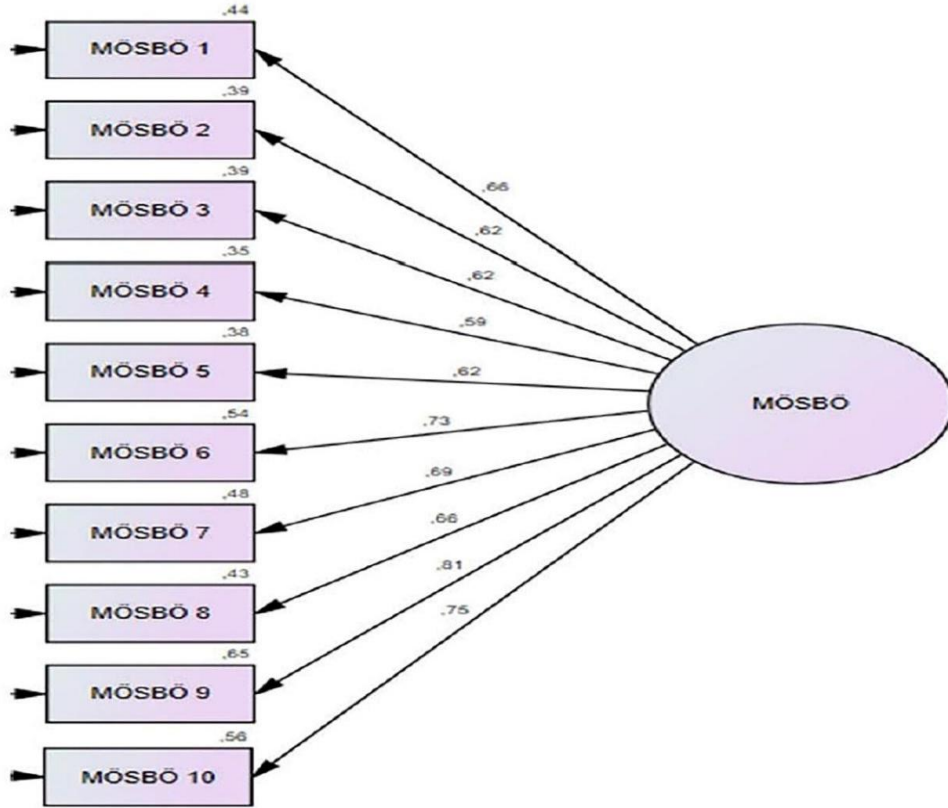

Varimax döndürme yöntemi uygulandı ve sonucunda faktör yüklerinin 0.626 ve 0.821 arasında olduğu bulundu. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, ölçek ile elde edilen verilerin teorik yapıyla ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek amacı ile doğrulayıcı faktör analizi uygulandı. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında ise uyum analizi yapıldı (Tablo 1). Path diyagramı elde edildi ve t değerlerinin 2.56 üzerinde olduğu görüldü (Şekil 2).

Tablo 1. Doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Sonuçları
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,05$	$0,05 < RMSEA < 0,08$	0,035
GFI	$0,95 < GFI < 1$	$0,90 < GFI < 0,95$	0,938
AGFI	$0,90 < AGFI < 1$	$0,80 < AGFI < 0,90$	0,887
CFI	$0,95 < CFI < 1$	$0,90 < CFI < 0,95$	0,993
χ^2/sd	$\chi^2/sd < 2$	$2 < \chi^2/sd < 5$	1,123

Şekil 2. Faktörler ve maddeler arasındaki faktör yüklerine ilişkin bir Path Diyagramı

Ölçeğin Güvenirliği

Güvenirlik analizi kapsamında, iç tutarlılık ve zamana göre değişmezlik analizleri yapıldı.

İç Tutarlılık

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Cronbach alfa analizi yapıldı. Cronbach alfa değeri 0.902 olarak hesaplandı. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonu yapıldı ve madde silinirse yeni oluşan Cronbach alfa değeri değerlendirildi. Madde-toplam puan korelasyonu değerlerinin 0.555-0.764 arasında olduğu belirlendi. Madde silindiğinde oluşan Cronbach alfa değerlerinin 0.902'den büyük olmadığı görüldü (Tablo 2).

Tablo 2. Madde-toplam puan korelasyonu

Madde	Madde-Toplam Puan Korelasyonu	Madde Silinirse Güvenirlik Katsayısı
Madde 1	0,689	0,891
Madde 2	0,667	0,892
Madde 3	0,658	0,892
Madde 4	0,555	0,899
Madde 5	0,595	0,897
Madde 6	0,704	0,889
Madde 7	0,633	0,894
Madde 8	0,606	0,896
Madde 9	0,764	0,885
Madde 10	0,716	0,888

Her bir maddenin birbiriyle ve ölçek toplam puanıyla olan ilişkisi korelasyon analizi ile değerlendirildi. Korelasyon analizi sonucunda pozitif yönlü, yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğunu saptandı ($p < 0.01$).

Zamana Göre Değişmezlik

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin zamana göre değişmezliğini incelemek amacı test tekrar test yöntemi ve paralel form güvenilirliği yöntemleri kullanıldı.

Test tekrar test yöntemi kapsamında 3 hafta arayla 10 kişilik pilot bir gruba ölçek uygulandı. İlk uygulama sonuçları ile ikinci uygulama sonuçları arasındaki korelasyon kat sayısı değerlendirildi. Test ve tekrar test sonuçları arasında pozitif yönlü, yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu belirlendi ($r=0.909$; $p<0.001$).

Paralel form güvenilirliği yöntemi kapsamında Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği ile sınırlı bir eş değeriğe sahip olmasının yanı sıra benzer niteliği ölçtüğü düşünülen Sıcak Basması İnanç Ölçeği kullanıldı. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği ile Sıcak Basması İnanç Ölçeği katılımcılara eş zamanlı olarak uygulandı. İki ölçeğin toplam puanları arasındaki korelasyon kat sayısı değerlendirildi ve pozitif yönlü, orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($r=0.686$; $p<0.001$).

Tartışma

Ölçeğin, ölçmek isteneni değişkenlerden etkilenmeden ne derece doğru ölçtüğünü değerlendirmek amacıyla geçerlik analizleri yapılır^{40,41}. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin geçerliği kapsamında ölçeğin dil geçerliği, kapsam geçerliği ve yapı geçerliği analizleri yapıldı.

Geçerliği ve güvenilirliği yapılan ölçeğin uyarlandığı kültürün yapısına uygun olması beklenir⁴². Bu nedenle dil geçerliği kapsamında çeviri-geri çeviri tekniği kullanılarak ölçeğin dil geçerliği sağlandı. Dil geçerliği sağlanan ölçeğin, Davis tekniği kullanılarak kapsam geçerlik analizi yapıldı. Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlaması için Kapsam Geçerlik İndeksinin (KGİ) 0.80'in üzerinde olması gerekir⁴⁰. Davis tekniği doğrultusunda uzmanlardan gelen görüşlere göre Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin KGİ değeri her bir madde için 1 olarak hesaplandı ve ölçeğin Türk kültürüne uygun ve kapsam geçerliğini sağladığı saptandı. Ölçeğin yapı geçerliği analizi kapsamında ise açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapıldı.

Faktör analizi uygulanabilmesi için çalışma verilerinin yeterliliği ve uygunluğu değerlendirilmelidir^{33,41}. Bu nedenle Kaiser-Meyer-Olkin testi ve Bartlett Küresellik testi yapıldı. KMO değerinin 0.50'nin üzerinde olması ve Bartlett Küresellik testi sonucunda elde edilen ki-kare değerinin anlamlı olarak bulunması örneklem hacminin yeterli ve uygun olduğunu gösterir⁴¹. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin KMO değeri 0.871 ve Bartlett Küresellik testine göre $X^2=563.863$ ve $p<0.01$ olduğu için verilerin faktör analizi açısından uygun olduğu belirlendi.

Değişken setinin önemli bir özellik kaybı olmaksızın onu temsil edecek alt boyuta indirgenmesini sağlamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yöntemlerinden temel bileşenler analizi yöntemi uygulandı. Temel bileşenler analizi sonucunda elde edilen bileşenlere ait özdeğerlerden 1.00'den küçük olanları değerlendirmeye alınmaz⁴³ ve toplam varyans değerinin en az %40'ını açıklanması gerekir⁴⁴. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin temel bileşenler analizi sonucunda, toplam varyansın %53.994'ünü açıklayan bir faktörlü yapı elde edildi. Aynı zamanda ölçeğin faktör

sayısını belirlemek için Scree Plot grafiği oluşturuldu. Grafikteki ani ve keskin düşüşler ölçeğin faktör yapısını verir⁴¹. Elde edilen Scree Plot grafiğinde de birinci bileşende ani ve keskin düşüşün olduğu görüldü. Bu bulgular doğrultusunda ölçeğin bir faktörlü olduğuna karar verildi. Faktör yüklerinin daha net ve anlaşılır ortaya çıkarılması için Varimax döndürme işlemi yapıldı. Varimax döndürme yöntemi sonucunda elde edilen faktör yüklerinin 0.40'ın üzerinde olması beklenir⁴⁴. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin döndürme işlemi sonucunda 0.626 ile 0.821 arasında faktör yükü değerlerinin değiştiği saptandı. Bu sonuçlar ışığında açıklayıcı faktör analizi ile elde edilen bulguların, maddelere ilişkin faktör yüklerinin ve açıklanan varyans değerinin yeterli düzeyde olduğu belirlendi.

Açıklayıcı faktör analizi ile elde edilen faktörlerin doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi kapsamında uyum analizi yapıldı³³. Uyum analizi ile ulaşılan ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü sonucunda ortaya çıkan değerinin 2 ve 2'nin altında olması ölçeğin iyi derecede uyuma sahip olduğunu belirtir^{33,45}. Ölçeğin χ^2/sd değeri 1.123 olarak bulundu ve bu değer iyi derecede anlamlı olduğu saptandı. GFI değerinin 0.90 ile 0.95 arasında olması ve AGFI değerinin 0.80 ile 0.90 arasında olması kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu gösterir⁴⁶. CFI değerinin 0.95'in üzerinde olması ve RMSEA değerinin 0.05'inden az olması ise iyi derecede uyuma sahip olduğunu gösterir^{45,46}. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin uyum analizi sonucunda GFI (0.938) ve AGFI (0.887) değerlerinin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu, CFI (0.993) ve RMSEA (0.035) değerlerinin iyi derece uyuma sahip olduğu belirlendi. Doğrulayıcı faktör analizi ile aynı zamanda Path diyagramı elde edildi. Path diyagramında yer alan t değerlerinin 2.56 üzerinde olması 0.01 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade eder⁴⁵. Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Path diyagramı sonucunda t değerlerinin her birinin 2.56 üzerinde olduğu belirlenerek, 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu saptandı. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin yapı geçerliğini sağladığı bulundu.

Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin güvenilirliğinin değerlendirilmesine yönelik iç tutarlılık analizinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.902 olarak belirlendi. Cronbach Alfa katsayısı 0.81 ile 1.00 arasında olması ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu gösterir⁴¹. Bu bağlamda Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin maddeleri arasında yüksek bir ilişki olduğu bulundu. Madde-toplam puan ölçek güvenilirliği yöntemi ile maddelerin uygunluğu değerlendirildi. Madde-toplam puan korelasyonu değerlerinin 0.555-0.764 aralığında değiştiği belirlendi. Değerler 0.30'dan yüksek olduğu için ölçek maddelerinin uygun olduğu saptandı³³. Aynı zamanda her bir ölçek maddesi için madde çıkartıldığında oluşan Cronbach Alfa katsayısı hesaplandı. Yeni oluşan değer, ölçeğin Cronbach Alfa katsayısından yüksek olmadığı ve bu nedenle tüm maddelerin ölçek içerisinde yer alması gerektiği belirlendi. Bu analizler sonucunda ölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğu bulundu.

Güvenirliğin değerlendirmesine yönelik zamana göre değişmezlik analizlerinde test tekrar test ile paralel form güvenilirliği yöntemleri kullanılır^{33,44}. Test tekrar test uygulaması sonrasında uygulanan korelasyon analizi sonuçlarının 0.70'in üzerinde olması beklenir³³. Test tekrar test yöntemi ile 3 hafta arayla 10 kişilik pilot bir gruba ölçek uygulandı. İki ölçüm arasında korelasyon analizi yapıldı ve sonucunda pozitif yönlü, yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptandı ($r=0.909$; $p<0.001$). Paralel form güvenilirliği yöntemi kapsamında Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği ve bu ölçekle literatürde en yakın benzerliğe sahip fakat sınırlı derecede eşdeğerliliği bulunan Sıcak Basması İnanç Ölçeği aynı zamanda uygulandı. İki ölçek sonuçları arasındaki korelasyon analizi sonucu değerlendirildi. Aralarında pozitif yönlü, orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($r=0.686$; $p<0.001$). Yapılan analizler sonucunda ölçeğin zamana göre değişmezliğinin yeterli olduğu belirlendi.

Sonuç

Sonuç olarak Türkçe dili ve kültürüne uyarlanan Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin yapılan analizlerle geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu doğrulandı. Sıcak basmasının menopozal dönemdeki kadınların yaşamını ve genel yaşam kalitesini ne kadar etkilediğinin değerlendirilmesinde, bu etkileme düzeylerine göre eğitimlerin planlanmasında, verilen bu eğitimlerin değerlendirilmesinde, sıcak basması için tedavi veya bakım alan kadınların tedavisinin ve bakımın etkinliğinin değerlendirilmesinde 10 maddeden oluşan Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin bir ölçme aracı olarak kullanımı önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Veri toplama aşamasında çok sayıda premenopozal dönemdeki kadınlara ulaşılamadığı için örneklemin çoğunu postmenopozal dönemdeki kadınlar oluşturmaktadır. Veri toplama araçlarının katılımcının öz değerlendirmesine bağlı olması ve Menopoza Özgü Sıcak Basması Ölçeği'nin Sıcak Basması İnanç Ölçeği ile sınırlı derecede eş değerliğe sahip olması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Aynı zamanda veri toplama araçlarındaki her bir maddenin katılımcıya okunmasından dolayı katılımcıların etkilenme riski, son iki hafta içerisindeki yaşanan sıcak basmasının değerlendirilmesi nedeniyle katılımcının sıcak basmasının etkisini doğru hatırlayamama riski bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Gümüşay M, Erbil N. Alternative methods in the management of menopausal symptoms. *Mid Blac Sea J Health Sci.* 2016;2:20-25.

2. Özer Ü, Gözükara F. Şanlıurfa'da kadınların menopoza ilgili yaşadıkları sorunların, baş etme yollarının ve bakış açılarının belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2016;3(1):16-26
3. Çağlar GS, Yüce E. Menopoz. In: Cengiz SD, Çağlar GS, ed. *Menopoz Multidisipliner Yaklaşım*. Ankara: Modern Tıp Kitabevi; 2016:1-18.
4. Erbil N. Attitudes towards menopause and depression, body image of women during menopause. *Alexandria Journal of Medicine*. 2018;54:241-246.
5. Sanchez-Rodriguez MA, Zacarias-Flores M, Arronte-Rosales A, Mendoza-Nunez VM. Association between hot flashes severity and oxidative stress among Mexican postmenopausal women: a cross-sectional study. *PLOS ONE*. 2019;14(9):e0214264.
6. Şahin NH. Klimakteryum dönem ve menopoz. In: Şahin NH, ed. *Hemşire ve Ebelere Yönelik Kadın Sağlığı ve Hastalıkları*. Genişletilmiş 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2016:163-170.
7. Freedman RR. Physiology of hot flashes. *Am J Hum Biol*. 2001;13(4):453-464.
8. Gracia CR, Freeman EW. Onset of the menopause transition. *Obstet Gynecol Clin North Am*. 2018;45(4):585-597.
9. Bansal R, Aggarwal N. Menopausal hot flashes: a concise review. *J Midlife Health*. 2019;10(1):6-13.
10. Sturdee DW, Hunter MS, Maki PM, et al. The menopausal hot flush: a review. *Climacteric*. 2017;20(4):296-305.
11. Bahr DE, Webster JG, Grady D, et al. Miniature ambulatory skin conductance monitor and algorithm for investigating hot flash events. *Physiol Meas*. 2014;35(2):95-110.
12. Sievert LL, Begum K, Sharmeen T, et al. Hot flash report and measurement among Bangladeshi migrants, their London neighbors, and their community of origin. *Am J Phys Anthropol*. 2016;161(4):620-633.
13. Aydın A, Araz A, Asan A. Görsel analog ölçeği ve duygu kafesi: kültürümüze uyarlama çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2011;14(27):1-13.
14. Bekiroğlu N, Gürbüz A, Konyalıoğlu R, Ayas S, Alkan A, Eren S. Menopoz Semptomlarını Değerlendirme Ölçeği, Kupperman Menopoz Ölçeği ve Nottingham Sağlık Profili Ölçeklerinin güvenilirlik ve yanıtlama etki büyüklüklerinin yeni menopozlu hastalarda karşılaştırılması. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2008;39(1):11-16.

15. Çelik AS, Pasinlioğlu T. Sıcak Basması İnanç Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2015;2(3):249-259.
16. Çetinay P, Gülseren Ş. Kadın Sağlığı Anketi Türkçe Formu'nun geçerlik ve güvenilirliği. *Nöropsikiyatri Arşiv*. 2005;42:13-17.
17. Gözüyeşil E, Başer M. Menopozal dönemde yaşanan vazomotor yakınmaların günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016;19(4):261-268.
18. Gürkan ÖC. Menopoz semptomlarını değerlendirme ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Hemşirelik Forumu Dergisi*. 2005;3:30-35.
19. Kharbouch SB, Şahin NH. Menopozal dönemlerdeki yaşam kalitesinin belirlenmesi. *İ.Ü.F.N. Hem. Derg.* 2007;15(59):82-90.
20. Tortumluoğlu G, Erci B. Klimakterik dönemdeki kadınlara verilen planlı sağlık eğitiminin menopozal yakınma, tutum ve sağlık davranışlarına etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2004;7(2):48-58.
21. Alder E. The Blatt-Kupperman menopausal index: a critique. *Maturitas*. 1998;29(1):19-24.
22. Brazier JE, Roberts J, Platts M, Zoellner YF. Estimating a preference-based index for a menopause specific health quality of life questionnaire. *Health Qual Life Outcomes*. 2005;3(13):1-9.
23. Carpenter JS. The Hot Flash Related Daily Interference Scale: A tool for assessing the impact of hot flashes on quality of life following breast cancer. *J Pain Symptom Manage*. 2001;22(6):979-989.
24. Freeman EW, Sammel MD, Liu L, Martin P. Psychometric properties of a menopausal symptom list. *Menopause*. 2003;10(3):258-265.
25. Greene JG. A factor analytic study of climacteric symptoms. *J Psychosom Res*. 1976;20(5):425-430.
26. Hunter M. The Women's Health Questionnaire (WHQ): The development, standardization and application of a measure of mid-aged women's emotional and physical health. *Qual Life Res*. 2000;9(1):733-738.
27. Perz JM. Development of the menopause symptom list: a factor analytic study of menopause associated symptoms. *Women Health*. 1997;25(1):53-69.

28. Schneider HPG, Heinemann LAJ, Rosemeier HP, Potthoff P, Behre HM. The Menopause Rating Scale (MRS): reliability of scores of menopausal complaints. *Climacteric*. 2000;3(1):59-64.
29. Sharifi N, Khazaeian S, Khazaeian S, Masjouidi M, Kazemi AF, Nayebi nia A. Examining psychometric characteristics of a menopausal health questionnaire: translation and psychometric evaluation of the persian version. *Electron Physician*. 2017;9(1):3616-3622.
30. Wiklund I, Holst J, Karlberg J, et al. New methodological approach to the evaluation of quality of life in postmenopausal women. *Maturitas*. 1992;14(3):211-224.
31. Zöllner YF, Acquadro C, Schaefer M. Literature review of instruments to assess health-related quality of life during and after menopause. *Qual Life Res*. 2005;14(2):309-327.
32. Carpenter JS, Bakoyannis G, Otte JL, et al. Validity, cutpoints, and minimally important differences for two Hot Flash Related Daily Interference Scales. *Menopause*. 2017;24(8):877-885.
33. Esin MN. Veri toplama yöntem ve araçları & veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerliği. In: Erdoğan S, Nahcivan N, Esin MN, eds. *Hemşirelikte Araştırma*. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015;193-234.
34. Topçu İ, Türkkân NÜ, Bacaksız FE, Şen HT, Karadal A, Yıldırım A. Sağlık çalışanlarında örgütsel sinizm ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2013;6(3):125-131.
35. Uğurlu F, Aylar F. Destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik öğretmen öz algı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2017;3(1):28-43.
36. Çelik AS, Pasinlioğlu T. Klimakterik dönemdeki kadınların yaşadıkları menopozal semptomlar ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2014;1(1):16-29.
37. Çetin ÖE, Eroğlu K. Menapoz dönemindeki kadınların yaşadıkları sorunlar ve başatme yolları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2015;8(4):219-225.
38. Tümer A, Kartal A. Kadınların menopoza ilişkin tutumları ile menopozal yakınmaları arasındaki ilişki. *Pamukkale Tıp Dergisi*. 2018;11(3):337-346.

39. Rendall MJ, Simonds LM, Hunter MS. The Hot Flush Beliefs Scale: A tool for assessing thoughts and beliefs associated with the experience of menopausal hot flushes and night sweats. *Maturitas*. 2008;60:158-169.
40. Karakoç FY, Dönmez L. Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 2014;13(40):39-49.
41. Yaşar M. İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *PAU Journal of Education*. 2014;36(36):59-75.
42. Çapık C, Gözümlü S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlama aşamaları, dil ve kültür uyarlaması: Güncellenmiş rehber. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2018;26(3):199-210.
43. Ersungur ŞM, Kızıltan A, Polat Ö. Türkiye’de bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması: temel bileşenler analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2007;21(2):55-66.
44. Şencan H. *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
45. Çapık C. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17(3):196-205.
46. Berberoğlu EO, Uygun S. Çevre farkındalığı-çevre tutumu arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile sınanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012;25(2):459-473.